



॥ श्री गणेशाय नमः ॥ श्री सरस्वत्यै नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ श्रीकुलदेवतायै नमः ॥ श्रीसीतारामचंद्राभ्यां नमः ॥ श्रीसद्गुरुसाईनाथाय नमः ॥ पूर्वाध्यायी मंगलाचरण । जाहलें देवताकुलगुरुवंदन । साईचरित्रबीज पेरुन । आतां प्रयोजन आरंभूं ॥१॥ अधिकारी अनुबंध दिग्दर्शन । अति संकलित करुं विवेचन । जेणें श्रोतयां ग्रंथप्रवेशन । आयासंवीण घडेल ॥२॥ प्रथमाध्यायी यथानुक्रम । करुनि गोधूम-पेषणोपक्रम । केला महामारीचा उपशम । आश्चर्य परम ग्रामस्थां ॥३॥ ऐशा साईच्या अगाध लीला । श्रवण करितां आनंद झाला । तोचि या काव्यरुपें प्रकटला । बाहेर उतटला प्रेमपूर ॥४॥ म्हणूनि साईचे धन्यवाद । वाटलें यथामती करावे विशद । होतील ते भक्तांसी बोधप्रद । पापापनोद होईल ॥५॥ तदर्थ हें साईचें चरित्र । लिहूं आदरिलें अति पवित्र । आरंभिलें हें कथासत्र । इह परत्र सौख्यद ॥६॥ सन्मार्गदर्शक संतचरित्र । नव्हे तें न्याय वा तर्कशास्त्र । तरी होईल जो संतकृपापात्र । तयां न विचित्र कांहींच ॥७॥ तरी ही प्रार्थना श्रोतयांलागीं । व्हावें जी या आनंदा विभागी । धन्य भाग्याचा तो सत्संगी । कथाव्यासंगी निरत जो ॥८॥ चिरपरिचित जीवाचा मित्र । सहवास ज्याचा दिवस रात । त्याचें न मज रेखाटावे चित्र । संतचरित्र काय लिहूं ॥९॥ जेथ माझें मज अंतरंग । ओळखूं येईना यथासांग । त्या म्यां संतमनींचे तरंग । वर्णावे निर्व्यंग कैसेनी ॥१०॥ करुं जातां स्वरुपनिर्धार । मूकावले जेथ वेदही चार । त्या तुझ्या रुपाचा विचार । कळेल साचार मज कैसा ॥११॥ स्वयें आधीं संत व्हावें । मग संतां यथार्थ जाणावें । तेथ मी संतांसी काय वानावें । हें मज ठावें आधींच ॥१२॥ सप्त सांगरींचे पाणी । तयाचीही करवेल मापणी । आकाशासी घालवेल गवसणी । परी न आयणी संत येती ॥१३॥ जाणें मनीं मी एक पामर । परी बाबांचा प्रताप अनिवार । पाहूनि उठे गावयाची लहर । तीही अनावर हों पाहे ॥१४॥ जय जयाजी साईराया । दीनदुबळ्यांचिया विसांविया । अगाध न वर्णवे तुझी माया । करीं कृपा या दासावरी ॥१५॥ लहान तोंडीं मोठा घांस । तैसें हें होईल माझें साहस । होऊं न देई माझा उपहास । वाटे हा इतिहास लिहावा ॥१६॥ संतचरित्रें जे जे लिहिती । तयांवरी भगवंताची प्रीती । ऐसें महाराज ज्ञानेश्वर वदती । धरावी भीति मग मीं का ॥१७॥ माझियाही मनीं ही स्फूर्ती । चेतविती तीच भगवंतमूर्ती । स्वयें जरी मी जड मूढमती । निजकार्यपूर्ती ती जाणे ॥१८॥ भक्त जी जी सेवा कल्पिती । संत स्वयेंचि करवूनि घेती । भक्त केवळ कारण निमित्ती । सकळ स्फूर्ति संतांची ॥१९॥ साधुसंत अथवा श्रीहरी । कोणातेंही धरुनि निजकरीं । आपुली कथा आपण करी । निजकर शिरीं ठेवुनी ॥२०॥ जैसी शके सतराशें सालीं । महीपतीसी बुद्धी स्फुरली । साधुसंतांहीं सेवा घेतली । चरित्रें लिहविलीं त्याकरवीं ॥२१॥ तीच सेवा अठराशें सालीं । दासगणूच्या हस्तें घेतली । पुढील संतचरित्रें लिहविलीं । पावन झालीं सकळिकां ॥२२॥ भक्त आणि संतविजय ग्रंथ । भक्त आणि संतलीलामृत । हे चार जैसे महिपतीरचित । दासगणूकृत दोन तैसे ॥२३॥ एकाचें नांव भक्तलीलामृत । दुजयाचें तें संतकथामृत । उपलब्ध अर्वाचीन भक्त संत । उभय ग्रंथांत वर्णिले ॥२४॥ त्यांतील भक्तलीलामृतांत । श्रीसाईचें मधुर चरित । आहे वर्णिलें अध्यायत्रयींत । श्रोतीं तें तेथ वाचावें ॥२५॥ तैशीचि गोड ज्ञानकथा । कथिती साई एका भक्ता । ती वाचावी संतकथामृता । अध्याय सत्तावन पहा ॥२६॥ शिवाय साईची अलौकिक लीला । रघुनाथ-सावित्री भजनमाला । अनुभवपूर्वक निववी जनाला । अभंग-पदाला गाऊन ॥२७॥ यांतचि एक बाबांचें लेंकरुं । जें तृषित चकोरां अमृतकरु । वर्षलें कथामृतप्रेमपडिभरु । श्रोतां तें सादरु सेवावें ॥२८॥ दासगणूची स्फूट कविता । तीही अत्यंत रसभरिता । आनंद देईल श्रोतयांचित्ता । लीलां परिसतां बाबांची ॥२९॥ तैसेंचि गुर्जर जनांकरितां । भक्त अमीदास भवानी मेथा । यांनींही कांहीं चमत्कारकथा । अति प्रेमळता लिहिल्याती ॥३०॥ शिवाय कांहीं सद्भक्तशिरोमणी । साईप्रभा हें नांव ठेवुनी । प्रसिध्द करीत पुण्यपट्टणी । कथाश्रेणी बाबांच्या ॥३१॥ ऐसऐसिया कथा असतां । या ग्रंथाची काय आवश्यकता । शंका येईल श्रोतयांचित्ता । निराकरणता आकर्णजे ॥३२॥ साईचरित्र महासागर । अनंत आपर रत्नाकर । मी टिटवी तो रिता करणार । घडणार हें कैसेनी ॥३३॥ तैसें साईचें चरित्र गहन । अशक्य कधींहे साड्ग वर्णन । म्हणूनि करवेल तें कथन । तेणेंचि समाधान मानावें ॥३४॥ अपार साईच्या अपूर्व कथा । शांतिदायक भवदवार्ता । श्रोतयां देतील श्रवणोल्हासता । चित्तस्थिरता निजभक्तां ॥३५॥ कथा वदले परोपरीच्या । व्यावहारिक उपदेशाच्या । तैशाचि सर्वांच्या अनुभवाच्या । वर्माच्या निजकर्माच्या ॥३६॥ अपौरुषेय श्रुति विख्यात । जैशा असंख्य आख्यायिका विश्रुत । तैशाचि बाबा मधुर अर्थभरित । अपरिमित सांगत ॥३७॥ ऐकतां त्या सावधान । इतर सुखें तृणासमान । विरोनि जाय भूकतहान । समाधान अंतरीं ॥३८॥ कोणासी व्हावी ब्रह्मसायुज्यता । अष्टांगयोगप्रावीण्यता । समाधिसुखनिर्भरता । होईल कथा परिसतां या ॥३९॥ श्रवणार्थियांचे कर्मपाश । तोडूनि टाकिती या

कथा अशेष । बुद्धीसी देती सुप्रकाश । निर्विशेष सुख सकलां ॥४१॥ तेणें मज स्फुरली वासना । ऐशा सुसंग्राह्य कथा नाना । ओवूनि करावें मालाग्रथना । हीचि उपासना चांगली ॥४२॥ कार्नी पडतां चार अक्षरें । तात्काळ जीवाचा दुर्दिन ओसरे । संपूर्ण कथा ऐकतां सादरें । भावार्थी उतरेल भवपार ॥४३॥ माझी करोनियां लेखणी । बाबाचि गिरवितील माझा पाणी । मी तों केवळ निमित्ताला धणी । अक्षरें वळणीं वळवितों ॥४४॥ वर्षानुवर्ष बाबांची लीला । पाहोनि लागला मनासी चाळा । बाबांच्या गोष्टी कराव्या गोळा । भोळ्या प्रेमळांकारणें ॥४५॥ होऊनियां प्रत्यक्ष दर्शन । निवाले नाहीत ज्यांचे नयन । तयांसी बाबांचे माहात्म्यश्रवण । पुण्य पावन घडावें ॥४६॥ कोणा सभाग्याचिया मना । वाचावयाची होईल कामना । परमानंद होईल मना । समाधान लाहेल तो ॥४७॥ ऐशी मनांत उदेली वृत्ती । माधवरावांचे कानावरती । घातली परी साशंक चिती । कैसें मजप्रति साधे हें ॥४८॥ वयासी उलटली वर्षे साठ । बुद्धीही नाठ वाहे सुनाट । अशक्तपणें राहिल खटपट । उरली वटवट तोंडाची ॥४९॥ ती तरी व्हावी साईप्रीत्यर्थ । साधेल कांहींतरी परमार्थ । इतरत्र हाईल ती निरर्थ । एतदर्थ हा यत्न ॥५०॥ अनुभव घेतां दिवस रातीं । वृत्तांत लिहावा आलें चितीं । जयाच्या परिशीलनें शांती । मनासी विश्रांति लाभेल ॥५१॥ आत्मतृप्तीचे निसर्गोद्गार । स्वानुभूतीचे अधिष्ठानावर । बाबा उद्गारले वारंवार । श्रोतयां सादर करावें ॥५२॥ बहुत वदले ज्ञानकथा । अनेकां लाविलें भजनपंथा । तयांचा संग्रह करावा पुरता । होईल गाथा साईचा ॥५३॥ त्या त्या कथा जे सांगती । सादर मने जे जे ऐकिते । उभयांच्या मनांसी विश्रांती । पूर्ण शांति लाभेल ॥५४॥ ऐकतां श्रीमुखींच्या कथा । भक्त विसरतील देहव्यथा । तयांचें ध्यान मनन करितां । भवनिर्मुक्तता आपैसी ॥५५॥ श्रीसाईमुखींच्या वार्ता । अमृतापरिस रसभरिता । परमानंद दाटेल परिसतां । काय मधुरता वानूं मी ॥५६॥ ऐशिया कथा जो अदांभिकता । आढळेल मज गातां वर्णितां । वाटे तया पदरजधुळीं लोळतां । मोक्ष हातां येईल ॥५७॥ तयांच्या गोष्टींची अलौकिक मांडण । तैशीचि शब्दाशब्दांची ठेवण । परिसतां तल्लीन श्रोतृगण । सुख संपूर्ण सकळिकां ॥५८॥ जैसे गोष्टी ऐकावया कान । किंवा दर्शन घ्यावया नयन । तैसेंचि मन होऊनियां उन्मन । सहज ध्यान लागावें ॥५९॥ गुरुमाऊली माझी जननी । कथिती तियेच्या कथा ज्या जनीं । ऐकिजेति वदनोवदनीं । सादर श्रवणीं सांठवूं ॥६०॥ त्या त्याचि वारंवार आठवूं । सांठवतील तितुक्या सांठवूं । प्रेमबंधनीं त्या गांठवूं । मग लुटवूं परस्पर ॥६१॥ यांत माझे कांहींचि नाही । साईनाथांची प्रेरणा ही । ते जैसे वदवितील कांहीं । तैसें तें पाही मी वदें ॥६२॥ मी वदें हाही अहंकार । साईचि स्वयें सूत्रधार । तोचि वाचेचा प्रवर्तविणार । तरी ते वदणार मी कोण ॥६३॥ मीपणा समर्पितां पायांवर । सौख्य लाधेल अपरंपार । सकळ सुखाचा संसार । अहंकार गेलिया ॥६४॥ ही वृत्ति उठायी अवसर । बाबांसी विचारुं नाही धीर । आले माधवराव पायरीवर । तयांचे कानावर घातली ॥६५॥ तेचि वेळीं माधवरावांनीं । नाहीं तेथें दुसरें कोणी । ऐसाचि प्रसंग साधुनी । बाबांलागूनि पुसियलें ॥६६॥ बाबा हे अण्णासाहेब म्हणती । आपलें चरित्र यथामती । लिहावें ऐसें येतें चितीं । आपुली अनुमती असलिया ॥६७॥ “मी तों केवळ भिकारी । फिरतो भिक्षेसी दारोदारीं । ओलीकोरडी भाजी भाकरी । खाऊनि गुजरीं काळ मी ॥६८॥ त्या माझी कथा कशाला । कारण होईल उपहासाला ” । ऐसें न म्हणा या हिरियाला । कोंदणीं जडविला पाहिजे ॥६९॥ असो आपुली अनुज्ञा काय । लिहितील आपण असल्या सहाय । किंवा लिहवितील आपुलेचि पाय । दूर अपाय दवडूनी ॥७०॥ असतां संतांचीं आशीर्वचनें । तैचि उपक्रम ग्रंथरचने । विना आपुल्या कृपावलोकनें । निर्विघ्न लेखन चालेना ॥७१॥ जाणोनि माझिया मनोगता । कृपा उपजली साईसमर्था । म्हणती लहासील मनोरथा । पार्यी म्यां माथा ठेविला ॥७२॥ दिधला मज उदीचा प्रसाद । मस्तकीं ठेविला हस्त वरद । साई सकलधर्मविशारद । भवापनोद भक्तांचा ॥७३॥ ऐकोनि माधवरावांची प्रार्थना । साईसी आली माझी करुणा । अधीर मनाच्या शांतवना । धैर्यप्रदाना आदरिलें ॥७४॥ भावार्थ जाणोनि माझे मनींचा । अनुज्ञापनीं प्रवर्तली वाचा । “कथावार्तादि अनुभवांचा । संग्रह साचा करावा ॥७५॥ दफतर ठेवा बरें आहे । त्याला माझे पूर्ण सहाये । तो तर केवळ निमित्त पाहें । लिहावें माझे मींचि की ॥७६॥ माझी कथा मींच करावी । भक्तेच्छा मींच पुरवावी । तयानें अहंवृत्ति जिरवावी । निरवावी ती ममपदीं ॥७७॥ ऐसें वर्ते जो व्यवहारी । तया मी पूर्ण साह्य करीं । हे कथाच काय सर्वतोपरी । तया घरीं राबें मी ॥७८॥ अहंवृत्ति जेव्हां मुरे । तेव्हां तयाचा ठावही नुरे । मीच मग मीपणें संचरें । माझ्याचि करें लिहीन मी ॥७९॥ ये बुद्धीं जें कर्म आरंभिलें । श्रवण मनन वा लेखन वहिलें । ज्याचें त्यानेंचि तें संपादिलें । त्यास तों केलें निमित्त ॥८०॥ अवश्यमेव दफतर ठेवा । घरीं दारीं असा कुठें वा । वारंवार आठव ठेवा । होईल विसावा जीवासी ॥८१॥ करितां माझिया कथांचे श्रवण । तयांचे कीर्तन आणि चिंतन । होईल मद्भक्तीचें जनन । अविद्यानिरसन रोकडें ॥८२॥ जेथें भक्ति श्रद्धान्वित । तयाचा मी नित्यांकित । ये अर्थी न व्हावें शंकित । इतरत्र अप्राप्त मी सदा ॥८३॥ सद्भावे या कथा परिसतां । निष्ठा उपजेल श्रोतयां चित्ता । सहज स्वानुभव स्वानंदता । सुखावस्था लाधेल ॥८४॥ भक्तासी निजरुपज्ञान । जीव-शिवा समाधान । लक्षेल अलक्ष्य निर्गुण । चैतन्यघन प्रकटेल ॥८५॥ ऐसें या मत्कथांचें विंदान । याहूनि काय पाहिजे आन । हेंच श्रुतीचे ध्येय संपूर्ण । भक्त संपन्न ये अर्थी ॥८६॥ जेथे वादावादीची बुद्धी । तेथें अविद्या मायासमृद्धी । नाहीं तेथें स्वहितशुद्धी । सदा दुर्बद्धी कुतर्की ॥८७॥ तो न आत्मज्ञानासी पात्र । तयासी ग्रासी अज्ञान मात्र । नाहीं तयासी इहपरत्र । असुख सर्वत्र सर्वदा ॥८८॥ नको स्वपक्षस्थापन । नको परपक्षनिराकरण । नको पक्षद्वयात्मक विवरण । काय ते निष्कारण सायास ” ॥८९॥ ‘नको पक्षद्वयात्मक विवरण’ । होतां या शब्दाचें स्मरण । पूर्वी श्रोतयां दिधले अभिवचन । जाहली आठवण तयाची ॥९०॥ मागां प्रथमाध्याय संपतां । वचन दिधलेसे की श्रोतां । ‘हेमाड’ नामकरणकथा । आधीं समस्तां सांगेन ॥९१॥ कथेमध्ये ही आडकथा । परिसतां ठरेल उपयुक्तता । होईल जिज्ञासेची पूर्तता । हीही प्रेरकता साईची ॥९२॥ पुढें मग पूवानुसंधान । होईल साईचरित्र निवेदन । म्हणूनि श्रोतां

करावें श्रवण । दत्तावधान ते कथा ॥९३॥ आतां हा 'साईलीला' ग्रंथ । 'भक्तहेमाडपंतविरचित' । ऐसें जें प्रतिअध्यायान्तीं श्रुत । ते हे पंत कोण की ॥९४॥ सहज आशंका श्रोतयां मना । करावया तृज्जिज्ञासा-शमना । कैसा आरंभ या नामकरणा । व्हावें त्या श्रवणा सादर ॥९५॥ जन्मादारभ्य मरणावधी । षोडश संस्कार देहासंबंधीं । त्यांतील एक 'नामकरण' विधी । संस्कारसिद्धी प्रसिद्ध ॥९६॥ तत्संबंधी अल्प कथा । श्रोतां परिसिजे सादर चित्ता । हेमाडपंत-नामकरणता । प्रसंगोपात्ता प्रकटेल ॥९७॥ आधीं हा लेखक खट्याळ । जैसा खट्याळ तैसा वाचाळ । तैसाचि टवाळ आणि कुटाळ । नाहीं विटाळ ज्ञानाचा ॥९८॥ नाहीं ठावा सदगुरुमहिमा । कुबुद्धि आणि कुतर्कप्रतिमा । सदा निज शहाणीवेचा गरिमा । वादकर्मा प्रवृत्त ॥९९॥ परी प्राक्तनरेषा सबळ । तेणेंचि साईचें चरणकमळ । दृष्टीसी पडलें अदृष्टें केवळ । हा तों निश्चळ वादनिष्ठ ॥१००॥ काकासाहेब भक्तप्रवर । नानासाहेब चांदोरकर । यांसीं ऋणानुबंध नसता जर । कोठूनि जाणार शिरडीस हा ॥१०१॥ काकासाहेब आग्रहा पडले । शिरडीचें जाणे निश्चित ठरलें । जावयाचे दिवशींच बदललें । मन तें फिरलें अवचित ॥१०२॥ याचा एक परम मित्र । तो लब्धानुग्रह गुरुपुत्र । असतां लोणावळ्यासी सहकलत्र । प्रसंग तें फिरलें अवचित ॥१०३॥ याचा एकुलता एक सुत । शरीरें सुदृढ गुणवंत । असतां त्या शुद्ध हवेच्या स्थानांत । ज्वराक्रांत जाहला ॥१०४॥ तयाचा सकळ उपाय मानवी । जाहले दोरे उतारे दैवी । गुरुसी आणूनि संनिध बैसवी । अखेर फसवी सुत त्यातें ॥१०५॥ प्रसंग पाहूनि ऐसा बिकट । निवारवाया दुर्धर संकट । गुरुसी बसविलें पुत्रानिकट । तें सर्व फुकट जाहलें ॥१०६॥ ऐसा हा संसार महाविचित्र । कोणाचा पुत्र कोणाचें कलत्र । प्राणिमात्राचें कर्मतंत्र । अदृष्ट सर्वत्र अनिवार ॥१०७॥ कार्नी पडतां ही दुर्वाता । अति उद्विग्नता आली चित्ता । हीच काय गुरुची उपयुक्तता । पुत्र एकुलता राखवेना ॥१०८॥ प्रारब्धकर्मप्राबल्यता । तीच साईदर्शनी शिथिलता । प्राप्त झाली या माझिया चित्ता । पडलौ मोडता गमनांत ॥१०९॥ किमर्थ जावें शिरडीप्रती । काय त्या माझ्या स्नेह्याची स्थिती । हाच ना लाभ गुरुचे संगतीं । गुरु काय करिती कर्मासी ॥११०॥ असेल जें जें ललार्ती लिहिलें । तें तेंच जरी होणार वहिलें । मग तें गुरुविना काय अडले । जेणे ठेले शिरडीचे ॥१११॥ किमर्थ आपले स्थान सोडा । कशासी गुरुचे मागे दौडा । सुखाचा जीव दुःखांत पाडा । कवण्या चाडा कळेना ॥११२॥ जैसें जैसें यदृच्छे घडे । तें तें मोगूं सुख वा सांकडें । काय जाऊनियां गुरुच्याकडे । जरी होणारापुढें चालेना ॥११३॥ जैसें जयाचें अर्जित । नको म्हणतां चालूनि येत । होणारापुढें कांहींही न चालत । नेलें मज खेंचीत शिरडीसी ॥११४॥ नानासाहेब प्रांताधिकारी । करुं निघाले वसईची फेरी । ठाण्याहूनी दादरावरी । येऊनि विळभरी बैसले तियेंत ॥११५॥ मध्यंतरी एक तास । गाडी वसईची यावयास । वाटले हा अवकाश । लावू की कामास एकादिया ॥ ११६ ॥ जाहली मात्र ऐसी स्फूर्ती । तोंचि आली दारावरती । गाडी एक केवळ वांद्यापुरती । ते मग बैसती तियेत ॥ ११७ ॥ येतां गाडी निजस्थानी । निरोप आला मजलागूनी । मग मी भेट घेता तत्क्षणीं । चालती कहाणी शिरडीची ॥ ११८ ॥ केव्हा निघणार साईदर्शना । किमर्थआळस शिरडीगमना । दीर्घ सुत्रता कां प्रस्थाना । निश्चिती मना कां नाही ॥ ११९ ॥ पाहूनि नानांची आतुरता । मीही शरमलो आपले चित्ता । परी मनाची झालेली चंचलता । पूर्ण प्रांजळता निवेदिली ॥१२०॥ त्यावरी मग नानांचा बोध । कळकळीचा प्रेमळ शुद्ध । परिसतां शिरडीगमनेच्छेद्बोध । अति मोदप्रद जाहला ॥१२१॥ 'तात्काळ निघतो ' घेतलें वचन । तेव्हांच नानांनी केलें प्रयाण । मग मीही मागें परतोन । ठेविलें प्रस्थान मुहूर्ती ॥१२२॥ मग सर्व सामान आवरुनी । सर्व निरवानिरव करुनी । तेचि दिवशीं अस्तमानीं । शिरडीलागूनि निघालों ॥१२३॥ सायंकाळापाठील मेल । दादरावर उभी राहिल । जाणूनि दादरचेंच भरलें हंशील । तिकीट तेथील घेतलें ॥१२४॥ परी मी गाडींत जाऊनि बसतां । बांद्रे स्टेशनीं गाडी असतां । यवन एक गाडी सुटतां । अति चपळतां आंत ये ॥१२५॥ तिकीट घेतलें दादरपर्यंत । तोंच आरंभीं कार्यविघात । 'प्रथमग्रासीं मक्षिकापात' । तैसा डोकावत होता की ॥१२६॥ सवें पाहूनि सर्व सामान । यवन पुसे मज 'कोठे गमन?' । तंव म्हणें मी दादरासी जाऊन । मेल साधीन मनमाडची ॥१२७॥ तंव तो सुचवी वेळेवर । उतरुं नका हो दादरावर । मेल न तेथें थांबवणार । बोरीबंद गांठावें ॥१२८॥ होती न वेळीं ही सूचना । मेल दादरवर मिळती ना । नकळे मग या चंचल मना । काय कल्पना उठत्या तें ॥१२९॥ परी ते दिवशीं प्रयाणयोग । साधावा ऐसाचि होता सुयोग । म्हणोनि मध्यंतरी हा कथाभाग । घडला मनाजोग अवचिता ॥१३०॥ तिकडे भाऊसाहेब दीक्षित । होतेचि मार्गप्रतीक्षा करीत । उदईक नऊ दहाचे आंत । जाहलों शिरडींत सादर ॥१३१॥ इसवी सन एकूणीसशें दहा । वर्तमान हें घडलें पहा । एक साठ्यांचाच वाडा तेव्हां । होता रहावयासी उतारुंस ॥१३२॥ तांग्यांतूनि उतरल्यावरी । दर्शनौत्सुक्य दाटलें अंतरीं । कधीं चरण वंदन शिरीं । आनंदलहरी उसळल्या ॥१३३॥ इतुक्यांत साईचे परमभक्त । तात्यासाहेब नूलकर विख्यात । मशिदींतूनि आले परत । म्हणती "त्वरित दर्शन घ्या" ॥१३४॥ आलेचि बाबा मंडळीनिशीं । वाडियाचे कोपन्यापाशीं । चला आधीं धूळभेटीसी । मग ते लेंडीसी निघतील ॥१३५॥ पुढें मग करा स्नान । बाबा जों येताति मागें परतोन । तेव्हां मग मशीदीस जाऊन । स्वस्थ दर्शन घ्या पुन्हा" ॥१३६॥ ऐसें ऐकूनि घाईघाई । धांवलो बाबा होते त्या ठाई । धुळींत घातलें लोटांगण पाई । आनंद न माई मनांत ॥१३७॥ नानासाहेब सांगूनि गेले । त्याहूनि अधिक प्रत्यक्ष पाहिलें । दर्शनें म्या धन्य मानिलें । साफल्य झालें नयनांचे ॥१३८॥ कधीं ऐकिली नाहीं देखिली । मूर्ती पाहूनि दृष्टि निवाली । तहान भूक सारी हरपली । तटस्थ ठेलीं इंद्रियें ॥१३९॥ लाधलों साईचा चरणस्पर्श । पावलों जो परामर्ष । तोचि या जीवाचा परमोत्कर्ष । नूतन आयुष्य तेथूनि ॥१४०॥ ज्यांचेनि लाधलों हा सत्संग । सुखावलों मी अंग - प्रत्यंग । तयांचे ते उपकार अव्यंग । राहोत अभंग मजवरी ॥१४१॥ ज्यांचेनि पावलों परमार्थातें । तेचि की खरे आप्त भ्राते । सोयरे नाहीत तयांपरते । ऐसें निजचितें मानीं मी ॥१४२॥ केवढा तयांचा उपकार । करुं नेणे मी प्रत्युपकार । म्हणोनि केवळ जोडूनि कर । चरणीं हें

शिर ठेवितों ॥१४३॥ साईदर्शनलाभ घडला । माझिया मनीचा विकल्प झडला । वरी साईसमागम घडला । परम प्रकटला आनंद ॥१४६॥ भाग्यें लाधलों चरण-मानस । वायसाचा होईल हंस । साई महंत संतावतंस । परमहंस सद्योगी ॥१४७॥ पाप-ताप-दैन्यविनाशी । ऐसिया साईच्या दर्शनेसी । पुनीत आज जहालों मी बहुवसी । पुण्यराशी समागमें ॥१४८॥ पूर्वील कित्येक जन्मांच्या पुण्यगांठी । ती ही साईमहाराज - भेटी । हा साई एक मीनलिया दृष्टी । सकल सृष्टी साईरुप ॥१४९॥ येतांचि शिरडीसी प्रथम दिवशी । बाळासाहेब भाट्यांपाशी । आरंभ झाला वादावादीसी । गुरु कशासी व्हावा की ॥१५०॥ बुडवूनि आपली स्वतंत्रता । ओढूनि घ्यावी कां परतंत्रता । जेथें निजकर्तव्यदक्षता । काय आवश्यकता गुरुची ॥१५१॥ ज्याचें त्यानेंचि केलें पाहिजे । न करी त्यासी गुरुनें काय कीजे । न हालवितां हात पाय जो निजे । तयासी दीजे काय कवणें ॥१५२॥ हाचि माझा पक्ष उजू । प्रतिपक्षाची विरुद्ध बाजू । दुराग्रहाचाच तो तराजू । वाद माजून राहिला ॥१५३॥ अंगी दुर्धर देहाभिमान । तेणेंचि वादावादीचें जनन । अहंभावाची ही खूण । नाही त्यावीण वाद जगी ॥१५४॥ प्रतिपक्षाचें निश्चित मत । हो कां पंडित वेदपारंगत । गुर्वनुग्रहाव्यतिरिक्त । पुस्तकी मुक्त केवळ तो ॥१५५॥ दैव थोर की कर्तृत्व थोर । वाद चालला हा घनघोर । केवळ दैवावर टाकूनि भार । काय होणार मी म्हणें ॥१५६॥ तंव बोले विरुद्ध पक्षकार । होणारासी नाही प्रतिकार । होष्यमाण नाही टळणार । मी मी म्हणणार भागले ॥१५७॥ दैवापुढे कोण जाई । एक करितां एक होई । ठेवा तुमची ही चतुराई । अभिमान ठायीं पडेना ॥१५८॥ मी म्हणें हो म्हणतां कसें हें । करील त्याचेंच सर्व आहे । आळशापरी बैसूनि राहे । दैव साहे कैसें तें ॥१५९॥ “उद्धरेदात्मनात्मानं” गर्जे स्वयें स्मृतिवचन । त्याचा अनादर करुन । तरुन जाणें अशक्य ॥१६०॥ हें ज्याचें त्यानेंच करावें लागे । लागावें किमर्थ गुरुचे मार्गे । आपण असल्यावीण जागे । गुरुनें भागे कैसेनी ॥१६१॥ आपुली सदसद्दिचारबुद्धि । आपलें साधन चित्तशुद्धी । तें झुगारुनि जो कुबुद्धि । गुरु काय सिद्धि देई त्या ॥१६२॥ या वादाचा अंत नाही । निषन्न कांहीं जाहलें नाही । चित्तस्वास्थ्यास अंतरलों पाहीं । हेचि कमाई म्यां केली ॥१६३॥ ऐसा वाद घालितां घालितां । कोणीही ना तिळभर थकतां । ऐशा दोन घटका लोटतां । वाद आटपता घेतला ॥१६४॥ पुढें मंडळीसमवेत । आम्ही जातो जों मशिदीत । बाबा काकासाहेबांप्रत । परिसा पुसत काय तें ॥१६६॥ वाड्यापासूनि मशीदीपर्यंत । मध्यंतरी अंतर बहुत । बाबाशी कळले कै सें हें वृत्त । आश्चर्यचकित मी मनी ॥१६७॥ असो ऐसा मी वाग्बाणहत । जाहलो निःशब्द लज्जावनत । पहिल्याच भेटीसी की हें अनुचित । घडलें अविहित मजकरवीं ॥१६८॥ हें ‘हेमाडपंत’ नामकरण । प्रातःकालींचा वाद या कारण । तेणेंचि बाबांसी हेमाडस्मरण । मनीं मीं खूण बांधिली ॥१६९॥ देवगिरीचे राजे यादव । हेचि ते दौलताबादींचे जाधव । तेरावे शतकी राज्य वैभव । वाढविलें गौरव महाराष्ट्राचें ॥१७०॥ ‘प्रौढप्रतापचक्रवर्ती’ । ‘महादेव’ नामा भूपती । पुतण्या तयाचा पुण्यकीर्ती । विक्रमें प्रख्याती पावला ॥१७१॥ तोही यदुवंशचूडामणी । ‘रामराजा’ राजाग्रणी । मंत्री या उभयतांचा बहुगुणी । सर्वलक्षणी ‘हेमाद्री’ ॥१७२॥ तो धर्मशास्त्रग्रंथकार । ब्रह्मवृन्दार्थ परम उदार । आचारव्यवस्था संगतवार । आरंभी रचणार हेमाद्री ॥१७३॥ व्रतदानतीर्थमोक्षखाणी । नामें ‘चतुर्वर्गचिंतामणी’ । ग्रंथ रचिला हेमाद्रीनीं । विख्यात करणी तयांची ॥१७४॥ गीर्वाण भाषेंत हेमाद्रीपंत । तोचि प्राकृतीं हेमाडपंत । मुत्सद्दी राजकारणनिष्णात । होता विख्यात ते काळीं ॥१७५॥ परी तो वत्स मी भारद्वाज गोत्री । तो पंच मी तीन प्रवरी । तो यजुर् मी ऋग्वेदाधिकारी । तो धर्मशास्त्री मी मूढ ॥१७६॥ तो माध्यंदिन मी शाकल । तो धर्मज्ञ मी बाष्कल । तो पंडित मी मूर्ख अकुशल । कां मज पोकळ ही पदवी ॥१७७॥ तो राजकारणधुरंधर मुत्सद्दी । मी अल्पमती मंदबुद्धी । त्याची ‘राज्यप्रशस्ती’ प्रसिद्धि । ओवी साधी मज न करवे ॥१७८॥ तो ग्रंथकार कलाभिज्ञ । मी तों ऐसा ठोंबा अज्ञ । तो धर्मशास्त्रविशारद सुज्ञ । मी अल्पप्रज्ञ हा ऐसा ॥१७९॥ तयाचा ‘लेखनकल्पतरु’ । नाना चित्रकाव्यांचा आकरु । मी हे ऐसें बाबांचे लेकरुं । येईना करुं ओवीही ॥१८०॥ गोरा चोखा सांवातामाळी । निवृत्ति ज्ञानोबा नामादि सगळी । भागवतधर्मप्रवर्तक मंडळी । उदयासि आली ये काळीं ॥१८१॥ पंडित बोपदेव विद्वन्मणी । चमके जयाचे सभांगणी । तेथेंचि हेमाडपंत राजकारणी । ख्याती गुणिगणीं जयाची ॥१८२॥ तेथूनि पुढें उत्तरेहूनी । उतरल्या या देशी फौजा यावनी । जिकडे तिकडे मुसलमानी । अम्मल दक्षिणी मावळला ॥१८३॥ उगाच ना या पदवीचें दान । चतुराईचा हा सन्मान । वादावादीवरी हा बाग्बाण । अभिमानखंडण व्हावया ॥१८४॥ होऊनि अर्ध्या हळकुंडें पिवळें । उगीच योग्यतेवीण जो बरळे । तया माझिये उघडिले डोळे । घालूनि वेळेवर अंजन ॥१८५॥ असो ऐसें हें पूर्वोक्त लक्षण । साईमुखोदित विलक्षण । प्रसंगोचित्त सार्थ नामकरण । तें म्यां भूषण मानिलें ॥१८६॥ की यांतूनि मज लाधो शिक्षण । वादावादी हें कुलक्षण । स्पर्शो न मज एकही क्षण । परम अकल्याणकारी तें ॥१८७॥ गळूनि जावा वादाभिमान । एतदर्थ हें अभिधान । जेणें आमरण रहावें भान । नित्य निरभिमान असावें ॥१८८॥ राम दाशरथी देव अवतारी । पूर्ण ज्ञानी विश्वासी तारी । अखिल ऋषिगणमानसविहारी । चरण धरी वसिष्ठाचे ॥१८९॥ कृष्ण परब्रह्माचें रुपडें । तयासही गुरु करणें पडे । सांदीपनीच्या गृही लांकडें । सोसूनि सांकडें वाहिलीं ॥१९०॥ तेथें माझी काय मात । वादावादी करावी किमर्थ । गुरुविण ज्ञान वा परमार्थ । नाही हा शास्त्रार्थ दृढ केला ॥१९१॥ वादावादी नाही बरी । नको कुणाची बरोबरी । नसतां श्रद्धा आणि सबूरी । परमार्थ तिळभरी साधेना ॥१९२॥ हेंही पुढें आलें अनुभवा । ये रीतीं या नामगौरवा । प्रेमपुरःस्सर निजसद्भावा । शुद्ध स्वभावा आदरिलें ॥१९३॥ आतां असो ऐं कथानक । स्वपक्ष-परपक्षविच्छेदक । वादप्रवादनिवर्तक । सर्वासही बोधक समसाम्य ॥१९४॥ असो ऐसें हें ग्रंथप्रयोजन । अधिकारी-अनुबंधनदर्शन । ग्रंथकाराचें नामकरण । कथन श्रवण करविलें ॥१९५॥ पुरे आतां हा अध्यायविस्तार । हेमाड साईचरणीं सादर । पुढें यथानुक्रम कथा सविस्तर । श्रवणतत्पर व्हावें जी ॥१९६॥ साईचि आपुली सुखसंपत्ती । साईच आपुली सुखसंवित्ती । साईच आपुली परम निवृत्ती । अंतिम गति श्रीसाई ॥१९७॥ साईकृपेचिया

कारणं । साईचरित्र श्रवण करणं । तेणेचि दुस्तर भवभय तरणं । कलिमल हरणं निर्मूल ॥१९८॥ स्वस्ति श्रीसंतसज्जनप्रेरिते । भक्तहेमाडपंतविचरचिते । श्रीसाईसमर्थसच्चरिते । कथाप्रयोजननामकरणं नाम द्वितीयोध्यायः संपूर्णः ॥

॥ श्रीसद्गुरुसाईनाथार्पणमस्तु ॥ शुभं भवतु ॥